

Luka Klemen

NELSON MANDELA: IKONA MNOGIH GENERACIJ

Mož, katerega ime poznajo povsod po svetu...

V južno afriški republiki je predstavljal svež veter. Bil je prvi demokratično izbrani predsednik v JAR¹, prvi temnopolti predsednik v JAR, prvi vodja črne in bele afrike. On je junak mirnega prehoda iz Apartheida v demokratično sestavo Južnoafriške republike, za kar je dobil tudi Nobelovo nagrado za mir. Skratka politični vodja, po katerem se je zgledoval marsikdo v svetovni politiki.

Žal v današnjem času svetovni vodje ne premorejo izčiščene politične misli in vodstvenih sposobnosti, kot jih je premogel Nelson Mandela. Njihovi osebni apetiti so postavljeni pred ljudi, ki jim vladajo. In v teh časih njegova zvezda sije še bolj močno in sveti na pot veličine in modrost.

Slika 1 Nelson Mandela v tradicionalni noši

¹ Južnoafriška republika.

V majhni vasici blizu Mthathe se je, 18. julija leta 1918, rodil Nelson Rolihlahla Mandela. Njegov oče je bil plemenski poglavar in po njegovi smrti so mladega Nelsona pripravljali, da prevzame očetovo funkcijo v njihovi skupnosti. Želja, da tudi sam pomaga v boju za svobodo svojega ljudstva, se je odločil, da postane pravnik. Osnovno izobrazbo je prejel v misijonski šoli in nato se je vpisal na študij umetnosti, iz katerega so ga izključili, ker se je udeležil študentskih protestov. Diplomsko je v Johannesburgu dokončal dopisno in se kmalu za tem vpisal na pravno fakulteto. Že med študijem se je pridružil A.N.C.² in s tem začel svojo politično pot, leta 1942.

Med tem, ko je v Evropi divjala druga svetovna vojna, se je skupina mladih pripadnikov A.N.C.-ja združila v ideji, da preoblikujejo A.N.C. v množično gibanje, ki bi črpalo svojo moč iz milijonov temnopoltih Južnoafričanov. Staro vodstvo A.N.C.-ja so obtožili, da je njihovo pogajalsko stališče premalo odločno, in da niso zmožni izvesti narodne osvoboditve. Kot odgovor temu so septembra 1944 ustanovili A.N.C.Y.L.³. S trdim delom in izredno predanostjo, si je pridobil spoštovanje svojih kolegov in bil leta 1947 izvoljen za sekretarja A.N.C.Y.L.-ja. Tudi podmladek A.N.C.-ja je pridobival na veljavi in več njegovih članov, vključno z Mandelo, leta 1950, je bilo izvoljenih v kongres – National Executive Committee. Dve leti kasneje, je postal javni govorec in vodja kampanije, ki je obsojala diskriminatorno zakonodajo. Zaradi sodelovanja v kampaniji je bil suspendiran in kmalu za tem so mu omejili vsop v Johannesburg. V temu času je skoval »plan M«, ki je A.N.C.-jev podmladek razdelil v »podzemne celice«. Kljub temu, je Mandela vseskozi opozarjal, da se morajo izogibati vsakršnemu nasilju. Leta 1952 je bil izvoljen za predsednika A.N.C.Y.L. in za podpredsednika A.N.C. Kmalu za tem je z Oliverjem Tambojem odprl odvetniško pisarno, ki pa ni preživela v zobovju koles tedanje birokracije. V zgodnjih petdesetih letih je Mandela zelo aktivno sodeloval v politiki, predvsem v zahodnem delu JAR, kjer je populariziral listino pravic in se boril za pravice temnopoltih v visokem šolstvu. V temu času je bil večkrat priprt in bil poznan kot nasprotnik sistema.

Sprejemanje zakonov, ki so povečevali segregacijo, je izzvalo številne proteste. Mirne demonstracije v Sharpevillu, leta 1960, pa so se končale v solzah, ko je vojska prosto streljala na množico protestnikov. Ubitih je bilo 69 ljudi in več kot 180 ranjenih. Posledica tega je bila, da so A.N.C.-ju prepovedali delovanje, Mandelo pa so priprli. Sojenje so opustili in Mandela se je takoj vrnil v politično življenje. Leta 1961 je

² African National Congress.

³ African National Congress Youth League.

A.N.C., katere sedež je deloval podzemno, pozval k vesplošni stavki. Odzvalo se je manjše število ljudi, kot so upali organizatorji, vseeno pa so dvignili veliko prahu. Za umiritev situacije v državi, je vlada imobilizirala veliko število vojakov. In prav vojaški odgovori na mirne demonstracije so izzvali nastanek Umkhonto we Sizwe, celice A.N.C.-ja, ki so bile pripravljene na boj. Nelson Mandela je dejal: »*Vse poti mirnega protesta so nam zaprte in neumno je ljudstvu pridigati o miru, med tem ko se je boj že začel*«. Mandela je nezakonito zapustil državo ter nagovoril svetovno javnost in jo seznanil z dogajanjem v JAR. Kmalu po povratku v domovino je bil aretiran in obtožen nezakonitega prehoda državne meje ter spodbujanja nasilja.

Na popolnoma »belem« sodišču je bil obsojen na dosmrtno ječo in bil odpeljan v najstrožje varovan zapor na otoku Robben, ki je kmalu za tem postal središče političnega nauka. Tam so bili tudi mnogi njegovi soborci, med katerimi je še naprej užival spoštovanje. Na otoku je preživel 18 let, do njegove izpustitve, 11. februarja 1990, pa jih je za rešetkami preštel 27. Njegov odhod iz zapora so v živo prenašale vse večje televizijske hiše in njegov nagovor ljudstvu v Cape Townu se je zapisal v zgodovino.

Takoj po izpustitvi se je zakopal v delo in se, odločen da doseže cilje zastavljene skoraj štiri desetletja pred tem, vrnil v politiko. Leta 1991 je bil izvoljen za predsednika A.N.C. in na prvih demokratičnih volitvah, leta 1994, je bil izvoljen za predsednika države, v kateri je po padcu apartheida obdržal mir in združil stare sovražnike. Politični analitiki so bili mnenja, da mu je uspelo nemogoče za kar je bil nagrajen z Nobelovo nagrado za mir. Prejel jo je skupaj z F. W. de Klerkom, zadnjim predsednikom Južnoafriške republike pod apartheidskim režimom. Mandela naj bi celo dejal, da sam nagrade ne bi sprejel.

Predsedniško funkcijo je opravljal do leta 1999, ko se je umaknil iz javnega življenja. Vrnil se je v svoj rojstni kraj, kjer uživa zaslužen počitek.

Zgodba in pol! Navdihnila je mnoge umetnike od glasbenih do filmskih. Dotaknila se je src po vsem svetu. Nelson Mandela je postal vzor in simbol. Lahko bi rekli, da je postal ikona. In kot se za ikono spodobi ima tudi svojo »pop-art« sliko. Bil je upodobljen praktično v vseh tehnikah, slikal pa je tudi sam. Njegove slike so se prodajale v dobrodelne namene za boj proti AIDS-u in zaradi dvomov v njihovo avtentičnostjo, je bilo dvignjenega veliko prahu.

Figure 1, Nelson Mandela v Popart podobi

Izredno ceni tudi glasbo. Ne samo evropsko klasično glasbo, v kateri najraje uživa, temveč tudi afriško zborovsko glasbo in različne žanre, ki vplivajo na okolje v katerem deluje. Če pa bi moral vseeno izbrati le eno ime, le en glas, bi njegova izbira bila Paul Robeson.

Ko je bil v zaporu je svet z The Special AKA prepeval: *Free-ee-ee Nelson Mandela!!!* Njegov prezir nad rasnim razlikovanjem je navdihoval vse. Odmeval je iz zvočnikov, isknil se je v barvah slik, smodili so se svinčniki in nastajale knjige. Upodobljen je bil v večih filmih, nazadnje v filmu *Nepremagljiv*, v katerem prikazuje njegovo podporo »beli« rugbi ekipi, ki je leta 1995 osvojila svetovno prvenstvo in združila 42 milijonov prebivalcev Južnoafriške republike, ne glede na barvo kože. Rugbi je predstavljal šport bele manjšine in temnopolte večine ni preveč zanimal. Film prikazuje naraščujočo športno navdušenje in Mandeline spretni medijske ter politične poteze. Pod svoje okrilje je vzel kapetana Francois Pienaarja in mu pomagal voditi ekopo skozi težke čase. Tu jasno vidimo, da se je Mandela zavedal vpliva, ki ga imajo na ljudi šport, umetnost, glasba... Bil je politik, ki je videl preko vladnih dvoran.

Njegov lik se pojavi v preko ducat filmih in celo v humoristični risani seriji *American dad*, kjer se pogosto šalijo iz slavnih osebnosti. Nelsona Mandelo so si privoščili na račun podobnosti z igralcem Morganom Freemanom, ki ga je upodobil v filmu *Nepremagljiv*.

Figure 2 Nelson Mandela čestita Francoisu Pienarju

Njegovo zgodbo opisujejo številne biografije in pa tudi ena avtobiografija; *Long Walk to Freedom*, pri kateri so mu očitali, da se spominja le lepega. Kakorkoli, zgodba je v mnogih knjigah opisana z več zornih kotov, tako da je danes širši javnosti dostopen precej nazoren vpogled v njegovo življenje in delo.

Kot pri vseh ikonah je tudi pri Mandeli prišlo do ugibanj o smrti in teorij zarote. CNN je namreč leta 2003 naznanil njegovo smrt, kar se je izkazalo za neresnično. Vsa ugibanja so bržkone postala posledica njegovega popolnega umika iz javnega življenja. Danes se redkokdaj pokaže v javnosti, a kadar se, je to velika novica o kateri poročajo vse večje medijske hiše. Leta 2009 je s svojo udeležbo presenetil na zborovanju A.N.C.-ja, letos pa se je udeležil proslave ob dvajsetletnici njegovega odhoda iz zapora.

Znan je tudi kot pobudnik serije humanitarnih koncertov. Leta 2003 je v Cape Townu organiziral koncert z naslovom 46664, kar je bila njegova zaporniška številka v zaporu na otoku Robben. Koncert je otvoril Mandela z govorom, v katerem je ozaveščal o nevarnostih AIDS-a in o razširjenosti virusa HIV. Na koncertu so nastopili najbolj zani svetovni izvajalci, kot so U2, Queen, Youssou N'Dour, Cat

Stevens, Ladysmith Black Mombazo in še mnogi drugi. Koncerti z imenom 46664 so v naslednjih letih oznanjali nevarnosti AIDS-a tudi v Evropi in številka 46664 je postala sinonim za boj proti AIDS-u.

Leta 1999 je ustanovil tudi Fundacijo Nelson Mandela. Ta naj bi nadaljevala Mandelino dobro prakso na humanitarnem in človekoljubnem področju. Mandela je pokazal talent za zbiranje humanitarnih sredstev in bilo je le še vprašanje časa, kdaj se bodo pojavile govorice, da ves zbrani denar ne gre v fundacijo. Nekaj naj bi ga odteklo k Mandeli in njegovi družini, vendar nikoli niso ničesar dokazali in vse je kazalo, da so stvar zakuhali hudobni jeziki.

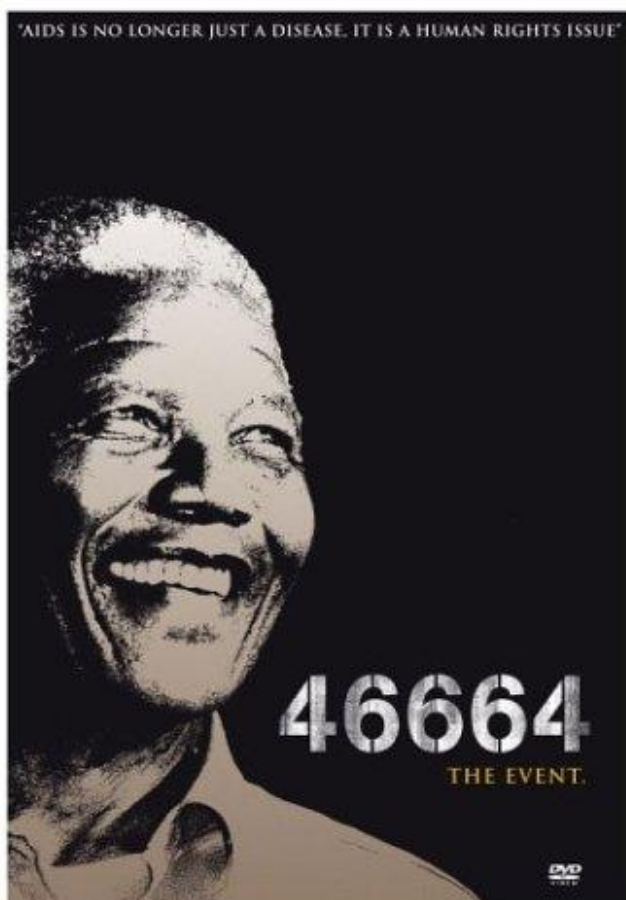

Figure 3 prva stran DVD izdaje koncerta 46664

Njegovo ime nosijo številni spomeniki, vrtovi, ulice, trgi in neazadnje nogometni štadijon. Nelson Mandela bay stadium sprejme 49.000 obiskovalcev in gosti predvsem nogometne ter rugby tekme, občasno pa tudi koncerte. V sklopu

letošnjega svetovnega prvenstva v nogometu bo na njem odigranih osem tekem, med drugimi bo 23. 6. prizorišče tekme med Slovenijo in Anglijo.

Danes je *Robben Island Prison* turistična destinacija, ki si jo vsako leto ogleda več tisoč turistov. Svoj sloves je bolj kot zaradi strahotnosti kraja zaslužil, ker je poznan kot dolgoletni »dom« Nelsona Mandele. In če preštejemo mostove, vrtove in spomenike, ki nosijo Mandelino ime bi lahko rekli, da se vse česar se dotakne spremeni v zlato in niti zaporniška celica ni izjema. Njegova tragična zgodba, ki skriva veliko veselja, upanja in osebne moči, je zaznamovala prejšnje stoletje na vseh področjih. Predstavlja dobro in slabo na temu svetu in v eni zgodbi združi črno in belo.

Figure 4 Nelson Mandela v podobi moderne plemenske umetnosti

Viri in literatura

Carlin, John

2009 *Nepremagljiv: Nelson Mandela in igra, ki je ustvarila narod*. New York:
The Penguin Press.

Davies, M. Elisabeth

1986 'Jacques Derida in Mustapha Tlili, For Nelson Mandela.' /Ocena knjige./
Africa today 36(2): 23-24.

Godby, Michael

2004 'After Apatheid: 10 South African Documentary Fotographers.' *African
Arts* 37(4): 36-41.

Soyinka, Wole

1988 'This Past Must Address its Present (Dedicated to Nelson Mandela).'
Black American Literature forum 22(3): 429-446.

Internetni viri

African National Congress

b. n. l. Biography of Nelson Mandela

Internetni vir: <<http://www.anc.org.za/people/mandela.html>>, nazadnje pregledano 10. aprila 2010.

Guardian.co.uk.

2009 Internetni vir: <<http://www.guardian.co.uk/world/2009/apr/19/mandela-surprise-anc-appearance>> , nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

2010

Internetni vir: <<http://www.guardian.co.uk/world/2010/feb/11/mandela-prison-release-anniversary-march>> , nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

IMDb (Internet Movie Database)

b. n. l. Nelson Mandela – Character

Internetni vir: <<http://www.imdb.com/character/ch0036189/>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

b. n. l. Nelson Mandela – Self

Internetni vir: <<http://www.imdb.com/name/nm0541691/>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

Nelson Mandela Foundation

2010 Internetni vir: <<http://www.nelsonmandela.org/index.php>>, nazadnje pregledano 10. aprila 2010.

WGBH Education Fundation

1999 The Long Walk of Nelson Mandela

Internetni vir:

<<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/mandela/>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

Youtube

b.n.l. Groundation: Nelson Mandela

Internetni vir:

<<http://www.youtube.com/watch?v=YPBmCoOJxjM&feature=fvw>>, nazadnje pregledano 6. aprila 2010.

2006 46664 thats my number

Internetni vir: < <http://www.youtube.com/watch?v=qG6R9X0QT6Q>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

2008 The Special AKA - Nelson Mandela

Internetni vir: < <http://www.youtube.com/watch?v=tPRviiQV2Es>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

n. n. l. Paul Robeson – Old Man River

Internetni vir:

< <http://www.youtube.com/watch?v=iEQEeNhtosg&feature=related>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

Viri slik

The ambassadors: online magazine

b.n.l. Internetni vir: <

http://ambassadors.net/archives/images/mandela_traditional_costume.jpg> , nazadnje pregledano 10. aprila 2010.

Nelson Mandela Popart

b.n.l. Internetni vir:

<http://happytux.altervista.org/gimp/images/popart/popart_400.jpg> , nazadnje pregledano 10. aprila 2010.

Nelson Mandela 46664

b.n.l. Internetni vir:

<http://amayelsnotes.files.wordpress.com/2008/05/01_nelson_mandela_12191930.jpg>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

Galerie Ezakwantu

2009 Internetni vir:

<<http://www.ezakwantu.com/Nelson%20Mandela%20SA%20Flag.jpg>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.

World Rugby News.co.uk.

b.n.l. Internetni vir: < <http://www.worldrugbynews.co.uk/1995.html>>, nazadnje pregledano 8. aprila 2010.